

**CONSILIUL SUPERIOR
AL MAGISTRATURII**

2009, mun. Chişinău, str. Eminescu, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
tel. 990-990, fax 22-73-20

**ВЫСШИЙ СОВЕТ
МАГИСТРАТУРЫ**

2009, г. Кишинэу, ул. Еминеску, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
тел. 990-990, факс: 22-73-20

*Domnului Adrian Ermurachi
Secretar general adjunct al Guvernului*

Consiliul Superior al Magistraturii a examinat demersul Nr. 18-23-6906 din 10 octombrie 2019, privind avizarea proiectului de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea Constituţiei Republicii Moldova **număr unic 593/MJ/2019**.

Modificările propuse la **art. 116 alin. 2-5 din Constituţie** corespund conceptului propus și promovat de către CSM în cadrul elaborării și implementării Strategiei de reformare a justiției. Potrivit acestor propuneri judecătorii instanțelor de toate nivelele vor fi numiți inițial în funcție de Președintele Țării. Cariera de mai departe a judecătorilor va ține de competența CSM, care prin hotărâre va decide numirea în funcții administrative, transferul la alte instanțe etc., circumstanțe ce va genera administrarea mai operative a sistemului.

Totodată, Plenul CSM consideră necesar de completat alin. (5) cu dispoziția „...de către organul de autoadministrare judecătorească,,

Astfel, dreptul de a stabili instanța de judecată în care va activa judecătorul și tot ce ține de cariera de mai departe a acestuia, urmează a fi atribuit, în exclusivitate, în competența CSM, ca organ de autoadministrare judecătorească.

Aceste modificări sânt necesare în spiritul promovării principiului independenței justiției.

Potrivit Constituției puterea judecătorească face parte din una din puterile de stat. Legea fundamentală, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească

Pentru a diminua la minimum implicarea Președintelui RM și a celorlalte puteri de stat în activitatea justiției, CSM consideră necesar de a atribui în competența Președintelui Țării doar dreptul de a numi judecătorii (inițial) , fără desemnarea instanței de judecată, și respectiv de ai elibera din funcția deținută.

Digitally signed by Musteață Dorel
Date: 2019.10.23 14:25:19 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Carierea de mai departe a judecătorului, urmează a fi efectuată doar în baza Hotărârilor Plenului CSM, care se vor publica în MO, fără implicarea altor autorități de stat. Astfel, CSM în dependență de necesități, va putea asigura transferul judecătorilor în alte instanțe de judecată, fără ca aceste hotărâri să fie dublate prin decretul Președintelui Țării, fiind asigurat principiul separării puterii de stat. La fel, se vor exclude tergiversările nejustificate.

Plenul CSM consideră inoportun, la moment, completarea art. 116 din Constituție cu alin. 5-1, în scopul stabilirii doar a imunității funcționale în privința judecătorilor, din următoarele considerente:

Puterea judecătorească constituie una dintre cele trei puteri din orice stat democratic, având rolul de a garanta însăși existența Statului de drept și, astfel, de a asigura aplicare adecvată a dreptului într-o manieră imparțială, dreaptă, echitabilă și eficientă.

Independența judecătorilor, într-o societate globalizată și interdependentă, ar trebui să apară în ochii fiecărui cetățean drept o garanție a adevărului, libertății, respectării drepturilor omului și a justiției imparțiale nesupusă influențelor externe. Astfel că, independența judecătorilor nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul lor propriu, ci este o garanție în interesul supremației dreptului și al celor care caută și cer dreptate, constituind o garanție a egalității cetățenilor în fața justiției.

Asigurarea judecătorilor cu o independență absolută, trebuie să fie garantată prin asigurarea acestora cu o imunitate mai largă, prin reglementări naționale la cel mai înalt nivel, fiind respectate standardele internaționale potrivit cărora imunitatea judecătorilor nu trebuie asimilată unui privilegiu, ci urmează a fi înțeleasă ca o garanție conferită prin Lege pentru activitatea desfășurată. Acest deziderat a fost menționat în Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor, cât și în Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul unor prevederi privind imunitatea judecătorului.

Potrivit recomandărilor consfințite în tratatele internaționale, independența judecătorului trebuie să fie garantată, în mod special prin asigurarea unei imunități judiciare corespunzătoare realităților din țară. În acest context menționăm că, în multe țări se păstrează tendința de a oferi garanții sporite judecătorilor pentru protejarea inviolabilității lor. Imunitatea sau inviolabilitatea sporită a judecătorilor este o trăsătură pe care o putem regăsi în aproape toate statele est-europene, fapt ce nu este deloc întâmplător, având în vedere faptul că, în aceste țări respectul pentru judecători și

independența lor încă nu sânt atât de puternic dezvoltate, (ex. Republica Moldova), motiv pentru care este necesar de a proteja judecătorii print atribuirea unei imunități mai largi decât doar cea funcțională. Acest principiu este caracteristic majoritatea țărilor cu democrații „tinere”, în care principiul independenței judiciare nu este încă bine stabilit. Prin urmare, judecătorii ar trebui să se bucure de imunitate personală în exercitarea funcțiilor sale.

Pornind de la idea că normele constituționale comportă un caracter de supremație special, în comparație cu alte norme legislative, conținutul acestora ar trebui să fie corespunzător, formulat în vederea protejării drepturilor și libertăților persoanei, iar Legislația națională să fie orientată spre asigurarea unei protecții sporite a inviolabilității judecătorilor, instituind în acest sens o serie de mecanisme și proceduri intermediare aplicabile la pornirea urmăririi penale împotriva judecătorilor și tragerea acestora la răspundere penală, contravențională, materială.

Raportând activitatea judecătorilor la realitățile din Republica Moldova, Plenul CSM este ferm convins că protejarea lor ar trebui realizată prin atribuirea unei imunități mai largi decât cea funcțională.

- Cu referire la noua redacție a art. 122 din Constituție:

Din dispoziția alin. (1) nu este clar cine sunt persoanele care se bucură de o înaltă reputație cu experiență în domeniul dreptului. Or, potrivit modificărilor propuse la art. 3 Legea nr. 947, CSM este constituit din 14 membri din care: 6 judecători; 3 reprezentanți din rândul profesorilor de drept titular numiți de Parlament și 2 profesori numiți de MJ.

Nu este clar care este statutul celorlalți 3 membri. Plenul CSM propune ca să fie mărit numărul de judecători-membri ai CSM .

Aici, CSM reiterează recomandările internaționale la acest capitol și în special Carta Universală a Judecătorului, Adoptată de Consiliul Central al AIJ în Taiwan la 17 noiembrie 1999 Actualizată la Santiago de Chile în 14 noiembrie 2017: Articolul 2-3 Consiliul Justiției trebuie să fie complet independent de alte puteri ale Statului. Membrii Consiliului trebuie să fie în majoritatea lor judecători aleși de către colegii lor, în conformitate cu niște proceduri care să le asigure cea mai mare reprezentare.

CtEDO în *cauza Denisov împotriva Ucrainei* (Cererea nr. 76639/11) hotărâre Strasbourg 25 septembrie 2018) a punctat pasajele relevante din Carta europeană privind statutul judecătorilor după cum urmează: *1.3. Pentru orice decizie referitoare la selecția, la recrutarea, la desemnarea, la evaluarea carierei sau la încetarea funcțiilor unui judecător, statutul prevede intervenția unei instanțe independente de puterea executivă și puterea legislativă, care să cuprindă cel puțin o jumătate dintre*

• *judecătorii aleși de colegii lor, în concordanță cu modalități care să garanteze cea mai largă reprezentare a acestora.*

În Raportul privind independența sistemului judiciar, partea I: Independența judecătorilor”, adoptat în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare din 12 și 13 martie 2010 [CDL-AD (2010) 004], Comisia de la Veneția a afirmat: „82. *Următoarele standarde trebuie să fie respectate de state pentru a asigura independența judiciară internă și externă: [...] 4. O metodă adecvată pentru a garanta independența puterii judecătorești este crearea unui consiliu judiciar independent care să aibă un rol determinant asupra deciziilor privind numirea și cariera judecătorilor. Respectând varietatea sistemelor de drept existente, Comisia de la Veneția recomandă ca statele să aibă în vedere constituirea unui astfel de organism acolo unde el nu există încă. În toate cazurile, consiliul ar trebui să aibă o componență pluralistă, judecătorii reprezentând o parte importantă, dacă nu chiar majoritară, a membrilor săi. Cu excepția membrilor de drept, acești judecători trebuie aleși sau numiți de colegii lor.*

Analizând proiectul propus spre avizare, precum și argumentele prezentate în nota informativă, Consiliul reține că adoptarea prezentelor reglementări este actuală, și necesară or, îmbunătățirea procesului de creație legislativă constituie unul din principalele domenii de intervenție, orientate spre armonizarea cadrului legal al sectorului justiției.

**Președintele interimar al Consiliului
Superior al Magistraturii**

Dorel Musteață

Data: 25 noiembrie 2019
Subiect: **Opinie cu privire la proiectul legii pentru modificarea Constituției (sistemul judiciar – art. 116, 121, 121¹, 122 și 123) expediat de Ministerul Justiției pentru consultări la 16 octombrie 2019**
Adresată: Ministerului Justiției
Persoana de contact: *Adriana Dodon, Consultant, Direcția elaborare acte normative, Ministerul Justiției,*
tel: (022) 20-14-27, e-mail: adriana.dodon@justice.gov.md
Prezentată de: Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM, www.crjm.org), persoane de contact: [Nadejda Hriptievshi \(nadejda.hriptievshi@crjm.org\)](mailto:nadejda.hriptievshi@crjm.org)

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL

Considerații generale:

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) salută elaborarea și publicarea pentru consultări publice a proiectului de lege pentru modificarea Constituției (art. 116, 121, 121¹, 122 și 123), expediat la 16 octombrie 2019 și către CRJM. Proiectul de lege este unul important pentru asigurarea independenței și responsabilității sistemului judecătoresc. CRJM a prezentat anterior două opinii la un proiect de lege similar, disponibile aici: <http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/10/2015-10-05-CRJM-Opinie-ModifConst-Jud.pdf> și aici: http://crjm.org/wp-content/uploads/2017/06/2017-06-23-opinie-ModifConst-Jud_CRJM.pdf (23 iunie 2017). Regretăm că de două ori Parlamentul a eșuat adoptarea acestuia și sperăm cel puțin că de această dată inițiativa legislativă nu va eșua. Salutăm faptul că, la elaborarea proiectului de lege actual, Ministerul Justiției a luat în calcul Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2018)003 din 19 martie 2018 cu privire la proiectul de lege precedent. Susținem proiectul propus pentru consultări publice, cu o singură excepție cu privire la care prezentăm mai jos propuneri pentru a fi considerate la definitivarea proiectului de lege (art. 122 alin. (1) ce ține de componența Consiliului Superior al Magistraturii și anume formularea și modul generic de numire a membrilor ne-judecătorești).

Comentarii punctuale:

Nr.	Textul propus de Ministerul Justiției	Modificări propuse de CRJM	Text final propus	Argumente
1.	<p>Art. 122 alin. (1): (1) Consiliul Superior al Magistraturii este constituit din judecători, aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, Judecătorilor, reprezentând toate nivelele instanțelor judecătorești și din persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate morală, cu experiență în domeniul dreptului care nu activează în cadrul organelor puterii executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.</p>	<p>Art. 122 alin. (1): (1) Consiliul Superior al Magistraturii este constituit din judecători, aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelele instanțelor judecătorești, și din persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate morală, cu experiență în domeniul dreptului care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.</p>	<p>Art. 122 alin. (1): Consiliul Superior al Magistraturii este constituit din judecători, aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelele instanțelor judecătorești, și din persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate, care nu activează în sectorul guvernamental, numiți prin concurs public, transparent și în bază de merit.</p>	<p>Propunem înlocuirea cuvântului „morală” cu cuvântul „integritate” din cadrul art. 122 alin. (1) cu referire la membrii Consiliului Superior al Magistraturii care nu sunt judecători. Cuvântul „integritate” este mult mai clar și previzibil și legea organică ce va detalia condițiile va putea specifica mai clar condițiile de eligibilitate. Acest termen este utilizat și în Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2018)003 din 19 martie 2018 cu privire la proiectul precedent de lege de modificare a Constituției cu privire la sistemul judiciar (a se vedea alin. 62).</p> <p>La fel, pentru claritate și simplificarea textului, propunem înlocuirea sintagmei „cu experiență în domeniul dreptului care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic” din art. 122 alin. (1) cu sintagma „care nu activează în sectorul guvernamental”. Considerăm că nu este cazul pentru stabilirea condiției ce ține de „experiență în domeniul dreptului” în Constituție, această condiție nefiind una indispensabilă pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, având în vedere competențele largi ale acestuia și, respectiv, membrii pot fi și persoane care au experiență în domeniul administrării publice, economic, jurnalistic etc, experiența în domeniul dreptului putând fi un avantaj dar nu condiție esențială. Dacă însă legislatorul va decide că este esențială experiența în domeniul dreptului, aceasta fa putea fi inclusă în legea organică ce ține de organizarea și funcționarea Consiliului.</p> <p>De asemenea, considerăm că sintagma „care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic” este prea vagă, afilierea politică nefiind un termen clar și previzibil. De aceea propunem o sintagmă mai simplă și</p>

Nr.	Textul propus de Ministerul Justiției	Modificări propuse de CRJM	Text final propus	Argumente
				<p>anume „care nu activează în sectorul guvernamental”, care ulterior poate fi desfășurată în legea organică. Afilieră politică ar putea fi clarificată în legea organică prin termeni mai clari, cum ar fi „să nu fie membru de partid în ultimii XXX ani” etc.</p> <p>În final, propunem includerea sintagmei ce ține de modul de numire a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii care nu sunt judecători și anume sintagma: „numiți prin concurs public, transparent și în bază de merit”. Formularea curentă a art. 122 alin. (1) nu include și modul de numire a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, care nu sunt aleși de judecători. Acest aspect a fost punctat în Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2018)003 din 19 martie 2018, care a recomandat includerea prevederilor ce țin de modul de numire a membrilor respectivi (a se vedea alin. 61 și 68 ale Opinieii). Propunerea este făcută în contextul implementării recomandărilor respective ale Comisiei de la Veneția.</p>

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

str. A. Șciusev 33, MD-2001 Chișinău, Republica Moldova

MD - 3805, mun. Comrat, str. Lenin, 177
tel./fax: (+373 298) 23446
email: caco@justice.md

MD - 3805, мун. Комрат, ул. Ленина, 177
тел./факс. (+373 298) 23446
email: caco@justice.md

№ 1947 din 27 noiembrie 2019

MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

Doamnei Veronica Mihailov-Moraru
Secretar de stat

La scrisoarea Dumneavoastră cu privire la coordonarea proiectului de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție) Vă comunicăm că, judecătorii Curții de Apel Comrat au luat cunoștință cu proiectul menționat și vin cu următoarele propuneri:

Per-ansamblu, Judecătorii Curții de Apel Comrat sunt de acord cu necesitatea intervenirii cu modificări în Constituția Republicii Moldova la capitolul „Autoritatea Judecătorească”, în contextul reformelor anunțate în domeniul justiției cât și întru realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției.

În acest sens cu modificările propuse la art. 116 alin. (2) din Constituție, precum și parțial cu abrogarea alineatelor (3) și (4) din art. 116 din Constituție suntem de acord.

Astfel, în art. 116 din Constituția RM „Statutul judecătorului” în cazul abrogării alineatelor (3) și (4) se propune *completarea art. 116 cu alin. (2¹) cu următorul conținut:*

„Judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Ei trebuie să aibă o vechime și în funcția de judecător de cel puțin de 10 ani.”

Conform notei informative, abrogarea deplină a alineatelor (3) și (4) art. 116 din Constituția RM a fost motivată cu următoarele:

„*excluderea cerinței deținerii „vechimei în funcția de judecător de cel puțin 10 ani” de către... judecătorii Curții Supreme de Justiție are ca scop obținerea calității de judecător la CSJ și a persoanelor cu o vechime în funcție alta decât cea de judecător, pentru excluderea corporativității în cadrul CSJ. Suplimentar, precizăm că criteriile de selectare a judecătorilor CSJ, inclusiv vechimea în muncă, urmează a fi detaliate în Legea cu privire la CSJ.*”

Explicații: Vechimea în muncă în domeniu este o condiție necesară și esențială pentru persoana care pretinde la funcția de judecător la CSJ, deci numai practica profesională obținută pe parcursul activității ori în judecătorii sau în cadrul instanței de apel permite a considera persoana în cauză cu un nivel înalt de profesionalism adecvat statutului de judecător la Curtea Supremă de Justiție.

Or, Curtea Supremă de Justiție este unica instanță de casație și ultima instanță de judecată la nivel național. Astfel, în cadrul Curții Supreme de Justiție trebuie să activeze judecători cu o vechime în muncă și cu un nivel înalt de profesionalism.

În astfel de circumstanță nu există impediment pentru persoana care dorește să participe la concurs organizat pentru funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție, chiar dacă activează la acel moment în alt domeniu.

Prevederea în cauză va motiva persoanele care nu dețin funcția de judecător, oricum să aspire la această funcție în Instanța supremă de justiție, însă doar după un termen de activitate ca judecător într-o instanță ierarhic inferioară. Acest termen admitem că poate fi redus însă nu mai mic de 5 ani, însă nicidecum exclus.

Totodată, această prevedere trebuie să fie expres prevăzută în Legea Supremă și nu în legi ordinare sau speciale, pentru a nu permite politicului, ori de câte ori va fi cazul să intervină. Constituția SUA în acest sens nu au fost modificată de la finele anilor 1800.

Referitor la modificare propusă prin completarea art. 116 din Constituție cu un nou alin. (5¹), cu conținutul „Judecătorii pot avea doar imunitate funcțională în condițiile legii, judecătorii Curții de Apel Comrat consideră că această propunere este una prematură și nu poate fi acceptată din următoarele considerente:

Explicații: Judecătorii Curții de Apel Comrat consideră că completarea art. 116 cu alin. (5¹) cu conținutul indicat în principiul nu corespunde motivării expuse în Nota Informativă la proiectul propus și contravine condițiilor care au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite.

Autorii proiectului de modificare a Constituției din start au menționat:

„Prezentul proiect de modificare a Constituției Republicii Moldova a fost elaborat întru realizarea acțiunii L1 din Titlul III pct.12 sub.(1) al **Planului Național de acțiuni pentru implementarea Acordului de asociere RM-UE în perioada 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernul nr. 1472/2016** „Elaborarea proiectului de modificare a Constituției Republicii Moldova în partea ce ține de termenul inițial de numire a judecătorilor și selectarea judecătorilor Curții Supreme de Justiție, precum și în vederea concretizării rolului Consiliului Superior al Magistraturii în procesul de autoadministrare a sistemului judecătoresc, componentei și competențelor acestuia.”

Adițional angajamentul de a promova amendamentele la Constituție în vederea consolidării sistemului judecătoresc este reflectat în Titlul III pct.18 L1 din Programul legislativ pentru implementarea Acordului de asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană pentru anul 2017, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.1/2017.

De asemenea, proiectul vizează și executarea măsurilor de ordin legislativ, prevăzute de Pilonul I „Sistemul judecătoresc” din **Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6/2012 și, anume:**

- *Acțiunea 1.1.6 pct. 6 - Elaborarea proiectului de lege pentru modificarea Constituției în partea ce ține de termenul de numire inițială a judecătorilor și selectarea judecătorilor Curții Supreme de Justiție.*

- Acțiunea 1.1.9 pct. 3 - Elaborarea proiectului de modificare a Constituției Republicii Moldova în vederea concretizării rolului Consiliului Superior al Magistraturii în procesul de autoadministrare a sistemului judecătoresc, componenței și competențelor acestuia.

Prin acest proiect se urmărește atingerea obiectivului specific al Pilonului I: Consolidarea independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului judecătoresc.,

Deci, din textul citat supra nu se distinge că în Planurile de acțiuni s-a preconizat și modificări în Constituție referitor la imunitatea judecătorilor și nu are nimic cu termenul inițial de numire, selectarea și selectarea judecătorilor.

Respectiv, această propunere dacă va fi susținută și promovată, va fi în contravenire obiectivului Planurilor de acțiune - **Consolidarea independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului judecătoresc**, va submina independența judecătorilor.

Întrucât, și într-un stat de drept cu un nivel înalt de democrație judecătorii au imunitate generală.

La etapa actuală, având în vedere că Republica Moldova este un stat tânăr pe calea dezvoltării principiilor democrației, de aceea luând în vedere și conștientizarea juridică a societății este prematur intervenirea în limitarea imunității a judecătorilor doar la „*imunitatea funcțională*”.

Menționăm că, imunitatea generală nu este un impediment pentru organele de urmărire penală atunci când un judecător este învinuit în săvârșirea unei infracțiuni, să deruleze conform legii acțiunile necesare de cercetare.

De aceea, judecătorii consideră că, prevederile menționate ce țin de imunitatea judecătorilor spre modificare în cauză nu au suport legislativ, sunt premature.

Referitor la completarea art. 121 din Constituție cu aliniatul ⁽¹⁾ cu conținutul menționat obiectii nu sunt însă se impune necesitatea completării alin.(1) art.121 din Constituție cu următoare sintagmă, după cum urmează:

(1) „Resursele financiare ale instanțelor judecătorești sunt aprobate de Parlament și sunt incluse în bugetul de stat, într-o mărime nu mai mică de 1,5 % din suma bugetului de stat.”

Argumentarea:

Art.6 din Constituție prevede - În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Pentru ca puterea judecătorească să fie separată, este necesar imperios ca mărimea resurselor financiare alocate instanțelor judecătorești să fie expres indicate în Legea Supremă, pentru a exclude posibilitatea intervenirii puterii executive și legislative în diminuarea mărimii resurselor alocate, sau alocarea unor resurse financiare insuficiente activității puterii judecătorești.

Practica ultimilor ani arată că resursele financiare alocate sistemului judecătoresc au fost insuficiente pentru a acoperi toate cheltuielile, inclusiv salariale. Cu toate acestea, la aprobarea bugetului pentru anul viitor al instanțelor de judecată în calitate de reper se luă în considerație bugetul anului precedent, care avea ca bază date ale bugetului pentru alt an.

Prin urmare, resursele financiare alocate în bugetul de stat pentru fiecare an puterii judecătorești trebuie să fie suficient pentru toate necesitățile sistemului judiciar, pentru asigurarea activității anuale corespunzătoare și eficiente ale instanțelor de judecată din țară și consolidarea independenței Autorității Judecătorești.

Referitor la modificările propuse în proiectul de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova și anume completarea cu un nou art. 121¹, modificările art. 122 și art. 123 judecătoria Curții de Apel Comrat nu au careva obiecții.

Cu stimă și respect,

**Președintele interimar
al Curții de Apel Comrat**

Grigori COLEV

Atenție! Acest document conține date prelucrate în cadrul sistemului de evidență cu Nr. 0000224-002 din 23.01.2015, înregistrat în Registrul de evidență a datelor cu caracter personal www.registru.datepersonale.md. Prelucrarea datelor cu caracter personal poate fi efectuată numai în condițiile prevăzute de Legea nr. 133 din 08.07.2011 «Privind protecția datelor cu caracter personal».

Ex.: Tatiana Juravliova
Tel. 0 (298) 2-69-14

MD-2005, mun. Chișinău, str. Constantin Tănase, 7
www.mf.gov.md, tel. (022) 26-26-00, fax (022) 26-25-17

04.11.2019 nr. 15-06/948

La nr. (unic) 593/MJ/2019

Ministerul Justiției
secretariat@justice.gov.md

Copie: Cancelaria de Stat a Republicii Moldova
cancelaria@gov.md

Prin prezenta, la adresarea Cancelariei de Stat de examinare a proiectului de lege pentru modificarea Constituției, Ministerul Finanțelor comunică următoarele.

În conformitate cu art.131 alin.(1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele raioanelor, orașelor și satelor. Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.

Este de menționat că, la baza întregului sistem bugetar stă ceea ce în mod generic este desemnat ca fiind „bugetul de stat” care cuprinde totalitatea veniturilor și cheltuielilor necesare pentru implementarea strategiilor și obiectivelor economice, sociale și de altă natură ale Guvernului. Bugetul de stat reprezintă instrumentul cel mai important de intervenție a statului în economie, prin politicile sale fiscale și bugetare. Bugetul de stat contribuie la realizarea echilibrului între necesitățile colective și mijloacele de finanțare a acestora. (Hotărârea Curții Constituționale nr.11/2015 (adoptarea bugetului public național prin procedura angajării răspunderii), §74,75).

Bugetul public național consolidat constituie veriga centrală a sistemului financiar și de creditare al unei țări, precum și principala balanță financiară cu caracter operativ și obligatoriu, pe o perioadă determinată. În general, soluțiile bugetare și fiscale au implicații social-economice considerabile. Ele creează condiții pentru creșterea economiei și, implicit, a nivelului de viață al populației. (Hotărârea Curții Constituționale nr.11/2015, § 76).

Principiul unității presupune înscrierea într-un singur document a veniturilor și cheltuielilor bugetare, pentru a se asigura utilizarea eficientă a fondurilor publice și monitorizarea fluxurilor financiare. Regula unității are drept scop evitarea dispersării operațiilor financiare ale statului în documente multiple, pentru a se facilita pe această cale controlul exercitat de Parlament. Toate

trebuie să figureze într-un singur document, pentru asigurarea preciziei și clarității bugetizării. (Hotărîrea Curții Constituționale nr.23/2013 (limitele de reglementare a Guvernului în domeniul taxelor), § 72).

Astfel, prin dispozițiile constituționale ale art.131 constituanta legislativă instituie, pe de o parte, bazele fundamentale ale bugetului public național în materie de structură și conținut, iar pe de altă parte, impune anumite restricții imperative, inclusiv pentru legislativ, privind procesul bugetar.

Potrivit art.121 din Constituție „Resursele financiare ale instanțelor judecătorești sînt aprobate de Parlament și sînt incluse în bugetul de stat.”. Astfel, Legea fundamentală a statului care conține norme-principii nu stabilește expres organul competent de elaborarea și prezentarea în Parlament a proiectului bugetului instanțelor judecătorești.

Constituția nu indică expres și actul prin care Parlamentul urmează să aprobe bugetul acestor autorități.

În principiu, pentru a fi parte integrantă a legii bugetului de stat, actul normativ prin care se consimte cuantumul resurselor financiare alocate autorităților vizate trebuie să fie investit cu aceeași forță juridică.

Aprobarea bugetului autorităților menționate prin hotărîre a Parlamentului nu se înscrie în enumerarea domeniilor în care Parlamentul adoptă hotărîri, specificate în art.12 din Legea nr.100/2017 cu privire actele normative. Mai mult, potrivit prevederilor art.54 alin.(3) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, Parlamentul examinează proiectul legii bugetare anuale, de regulă, în două lecturi. Astfel, din punctul de vedere al procedurii de adoptare, aprobarea de către Parlament a bugetului pentru autoritățile indicate prin hotărîre nu reprezintă voința majorității deputaților aleși, ci doar a celor prezenți și nici nu corespunde etapelor de examinare specifice legii bugetului de stat, act legislativ în care urmează să se încorporeze.

În consecință, nu poate fi justificată aprobarea repetată de către Parlament a bugetului instanțelor judecătorești inițial prin hotărîre și ulterior ca parte integrantă a legii bugetare anuale.

Potrivit art.131 alin.(2) din Constituție, bugetul de stat, elaborat de Guvern, se aprobă prin lege, iar unica autoritate legislativă în Republica Moldova este Parlamentul (art.60 alin.(1) din Constituție), care a stabilit, la fel prin lege, procedura elaborării, aprobării și administrării bugetului de stat și, implicit, a bugetelor autorităților bugetare independente/autonome, ca parte componentă a acestuia (art.511 din Legea nr.181/2014). Suplimentar, art.131 alin.(4) din Constituție prevede că „orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, pot fi adoptate numai după ce sînt acceptate de Guvern”. În alin.(6) al aceluiași articol se precizează că „nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare”.

În context, Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, oferă garanții autorităților bugetare independente/autonome în sensul participării la elaborarea proiectului bugetului, precum și la soluționarea eventualelor divergențe în procesul definitivării proiectului bugetului (art. 511 alin. (3)).

Reieșind din aceasta, propunem la art.121, alin.(1) de expus în următoarea redacție:

„(1) Resursele financiare ale instanțelor judecătorești sînt aprobate prin legea bugetară anuală”.

Concomitent, de exclus propunerea pentru completarea art.121 cu alin.(1¹), deoarece presupune dublarea cu prevederile art.123 alin.(2). Conform Legii nr.514/1995 privind organizarea judecătorească, cheltuielile pentru îndeplinirea justiției se efectuează de la bugetul de stat în limita alocațiilor bugetare aprobate Consiliului Superior al Magistraturii prin legea bugetară anuală, iar modul de elaborare, aprobare și administrare a bugetului Consiliului Superior al Magistraturii este prevăzut de Legea organică nr.947/1996 (art. 27 alin. (1¹)).

Suplimentar, propunem de completat proiectul de lege cu modificările respective și pe alte instituții independente, în special Parlamentul și aparatul Președintelui, și anume:

- la art. 64 alin.(2), textul „Resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul aprobat de acesta” de substituit cu textul „Resursele financiare ale Parlamentului sînt aprobate prin legea bugetară anuală”;

- art. 95:

alin.(1) de expus în următoarea redacție:

„(1) Resursele financiare ale aparatului Președintelui sînt aprobate prin legea bugetară anuală”;

de completat cu alin. (2) cu următorul cuprins:

„(2) Structura, organizarea și funcționarea aparatului Președintelui se stabilesc prin regulament”.

MINISTRU

Natalia GAVRILIȚA

CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU

2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

2020
CHISINAU
COURT OF APPEAL

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

24.10.2019 № 35/1912

✓ Ministerul Justiției

Ref. la nr. 03/10148
din 16.10.2019

Curtea de Apel Chișinău a examinat proiectul Legii "Cu privire la modificarea Constituției R. Moldova" și Vă comunicăm că, la general conceptual și redacțional susținem proiectul dat, însă avem câteva obiecții cu privire la modificarea art. 116 al. 5¹ din Constituție, deoarece considerăm că modificările propuse sunt contrare prevederilor documentelor internaționale și creează premise de periclitatea independenței sistemului judecătoresc. Astfel, că în opinia instituției noastre magistrații trebuie să dispună de imunitatea deplină iar limitarea acestei imunități reprezintă o ingerință inadmisibilă în garanțiile procesuale acordate magistraților în scopul asigurării independenței și imparțialității lor la exercitarea actului de justiție deoarece noțiunea de imunitate judecătorească face parte din conceptul larg de independență judecătorească or, imunitatea judecătorească nu este un scop în sine, ci servește independenței judecătorului, care ar trebui să fie în măsură să examineze cazurile, fără să se teamă de răspundere civilă sau penală pentru examinarea cu bună-credință a cauzei.

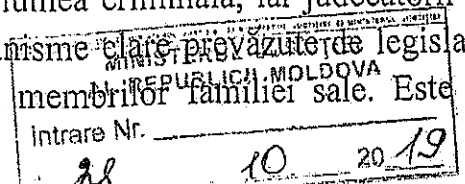
Este indiscutabil faptul că judecătorii – ca și orice altă persoană – trebuie să fie pedepsiți pentru orice infracțiune comisă de ei, fie aceasta infracțiune generală, de exemplu cauzarea unui accident în stare de ebrietate sau infracțiune specifică, legată de funcția de judecător însă justificarea imunității judecătorilor nu este pentru a proteja judecătorul de urmăriri penale, dar de a-l proteja contra unor acuzații false care sunt formulate împotriva sa, în scopul de a exercita presiuni asupra acestuia. O acuzație penală sau chiar o simplă amenințare în acest sens ar putea fi folosite de către procuratură pentru exercitarea presiunii asupra unui judecător.

Considerăm că, în toate cazurile (cu excepția infracțiunilor flagrante) imunitatea trebuie ridicată doar de către o autoritate competentă în cadrul sistemului judecătoresc.

Reiterăm și faptul că principiul independenței puterii judecătorești este direct dependent în realizarea sa de asigurarea separației puterilor în stat.

La rândul său, principiul separației puterilor în stat nu poate fi realizat autentic în situația în care puterile în stat nu sunt independente reciproc, iar interferențele dintre ele nu se reduc doar la colaborarea prevăzută de Constituție și doar în câmpul reglementărilor legale. Or, anume în scopul de a asigura separarea puterilor în stat, pentru a înlătura ingerințele unei puteri în activitatea alteia și de a garanta independența justiției, Constituția ar trebui să cuprindă norme care stabilesc independența, inamovibilitatea și imparțialitatea justiției.

Nu poate fi ignorat nici faptul că în situația actuală ce ține de etapa de dezvoltare a Republicii Moldova în vederea integrării în Uniunea Europeană, judecătorii pot fi supuși unor presiuni atât de forțele politice din țară, cât și de lumea criminală, iar judecătorii nu dispun de nici o protecție în acest sens, nu există mecanisme clare prevăzute de legislație care ar proteja magistratul, inclusiv viața acestuia și a membrilor familiei sale. Este de

necontestat faptul, că orice reformă în societate, în special cele care vizează lupta împotriva corupției, ar trebui să înceapă cu sistemul judiciar, prin intermediul căruia urmează a se impune principiul legalității peste tot, inclusiv în funcționarea puterilor legislative și executive. În aceste condiții, se impune *a fortiori* consolidarea independenței sistemului judiciar, inclusiv prin intermediul imunității depline a judecătorilor.

Mai mult art. 8 din Constituție consacră principiul *Pacta sunt servanda*, autoritățile statale, fiind obligate să respecte tratatele la care Republica Moldova este parte. Alcătuind un “bloc de convenționalitate” împreună cu Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului – în cazul dat aceea privind art. 5§3 și art. 6 ale Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale – subliniază cerința independenței judecătorilor față de celelalte puteri ale statului (*Schiesser c. Elveției*), evidențiază faptul că într-o societate democratică instanțele judecătorești nu trebuie să fie supuse presiunii politice (*Guja c. Moldovei*), precum și imperativul protecției judecătorilor, în contextul libertății de expresie (*Saygılı și alții c. Turciei*).

În opinia instanței noastre, modificările legislative propuse nu fac altceva decât să scadă din încrederea pe care instanțele de judecată dintr-o societate democratică trebuie să o inspire justițiabilului, pentru că independența judecătorilor nu este doar o condiție pentru o funcționare impecabilă a justiției, ci și una pentru deplina libertate a individului, pentru protecția lui în fața puterii statale. Aceluiași concluzii se regăsesc și în hotărârea Înaltei Instanțe de Strasbourg în speța *Remli c. Franței*

În mai multe cauze examinate de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, Înalta Curtea a accentuat obligația pozitivă a statului de a legifera instituirea unor mecanisme corespunzătoare de asigurare reală a independenței judecătorilor fără de care nu se poate asigura și conceperea existenței statului de drept.

În concluzie: limitarea imunității judecătorilor nu este în spiritul art. 6 din Constituție și creează premise pentru acțiuni arbitrare și pasibile să diminueze independența judecătorilor, fapt ce ar avea un impact catastrofal asupra independenței puterii judecătorești.

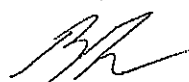
În rest susținem proiectul prezentat spre avizare iar alte obiecții pe marginea proiectului examinate nu sunt.

Susținem și salutăm proiectul Legii ce se referă la modul de numire și selectare a judecătorilor și menționăm că, uniformizarea procedurilor de numire a judecătorilor în toate instanțele de judecătorești din țară, indiferent de nivelul acestora, corespund normelor și standardelor internaționale și naționale.

La fel salutăm proiectul Legii ce se referă la extinderea duratei mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și excluderea posibilității de a deține două mandate consecutive, deoarece în opinia instanței noastre acest termen este suficient pentru realizarea obiectelor asumate în calitate de membru al CSM, se va permite evitarea perpetuării acelorași persoane în cadrul CSM și se va contribui la includerea în cadrul acestuia a unor noi membri profesioniști în domeniu.

Cu stimă,

Președintele interimar al
Curții de Apel Chișinău

Lidia Bulgac

Nr.04-7224
din 30.10.2019

Ministerul Justiției
Copie: Cancelaria de Stat

La nr. 18-23-6906 din 10.10.2019

Prin prezenta, Ministerul Economiei și Infrastructurii informează că a examinat *proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (număr unic 593/MJ/2019)* și, pe aspectele ce țin de competențele funcționale, comunicăm lipsă de obiecții și propuneri.

Totodată, ținând cont de faptul că, revizuirea Constituției este un procedeu complex, care din considerente de stabilitate socială și juridică, trebuie să fie aplicat numai cu titlu de excepție, precum și în corespundere cu reglementările statuate în pct. 3 subpct. 3) din *Hotărârea Guvernului nr. 23/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative*, considerăm oportun, ca proiectul să fie însoțit de Analiza impactului, pentru estimarea efectelor și consecințelor opțiunilor respective propuse în proiect.

Totodată, nota informativă aferentă proiectului nu prezintă o argumentare suficientă în vederea necesității excluderii alin. (3) și (4) din art. 116 ale Constituției RM, care reglementează procedura de numire în funcție a președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești și Curții Supreme de Justiție (*în continuare CSJ*), precum și a judecătorilor CSJ.

În acest sens menționăm că, potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr. 7 din 18.03.2004, limitarea termenului de aflare în funcție de președinte/vicepreședinte a instanțelor judecătorești, nu aduce atingere garanțiilor constituționale privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorului, consacrate de art. 116 alin. (1) din Constituție, întrucât vizează doar deținerea funcțiilor administrative.

Suplimentar, considerăm oportună menținerea cerinței deținerii "*vechimii în funcția de judecător*" de către președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții

Supreme de Justiție, ținând cont de faptul că, *Curtea Supremă de Justiție este unica instanță judecătorească supremă, care asigură aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești și soluționarea litigiilor apărute în cadrul aplicării legilor.* Judecătorii din această instanță trebuie să posede un grad înalt de pregătire profesională, abilitați și capacități calificate, care să le ofere aptitudinile necesare pentru a judeca prin aplicarea legii, în același timp cu respectarea demnității umane.

Pornind de la faptul că Legea Supremă este izvorul principal al tuturor ramurilor, precum și în conformitate cu rigorile pct. 162 din Hotărârea Guvernului nr.610/2018 pentru aprobarea Regulamentului Guvernului, considerăm oportun ca proiectul sus menționat să fie însoțit de proiectele *de modificare a Legii nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și a Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului*, astfel sporind eficacitatea procesului de analiză a soluțiilor juridice propuse.

În vederea respectării etapelor principale ale asigurării transparenței procesului de elaborare a deciziilor, în corespundere cu prevederile art. 8 și 11 din *Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, recomandăm consultare tuturor părților interesate, în special reprezentanții mediului academic cu experiență în domeniul dreptului constituțional, precum și asociațiile obștești din domeniile juridic și promovarea respectării drepturilor omului.

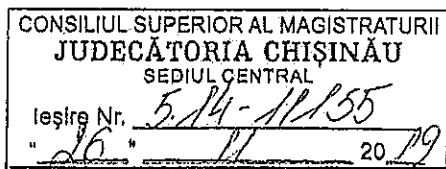
Secretar de stat

Ionela COSTACHI

mun. Chișinău, str. Zelinski. 13 Republica Moldova
MD-2038. tel. (+373 22) 52 20 21.
tel./fax (+373 22) 52 20 21. e-mail: jchisinau@justice.md

13. N. Zelinski street, Chișinău. Republic of Moldova
MD-2038. tel. (+373 22) 52 20 21.
tel./fax (+373 22) 52 20 21. e-mail: jchisinau@justice.md

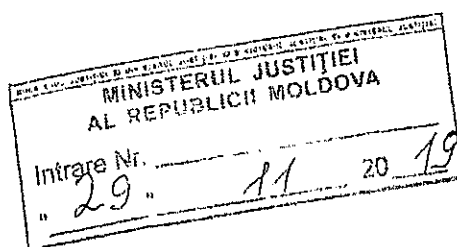
Ministerul Justiției al Republicii Moldova
mun. Chișinău
str. 31 august 1989, nr. 82
MD-2012
e-mail: adriana.dodon@justice.gov.md

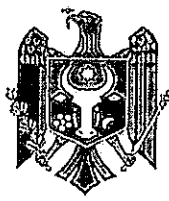
Cu referire la solicitarea Dvs. nr.03/10148 din 16 octombrie 2019, parvenită în adresa Judecătoriei Chișinău (sediul central) și înregistrată cu nr.5.8-31265 la data de 17 octombrie 2019, Vă comunicăm că, Judecătoria Chișinău a examinat proiectul Legii cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (art.art.116, 121, 122 din Constituție) și avizează pozitiv proiectul nominalizat.

Președintele Judecătoriei Chișinău

Radu ȚURCANU

CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII
AL REPUBLICII MOLDOVA
JUDECĂTORIA CAHUL

MD-3909, mun. Cahul, str. M. Frunze 62
Tel. (299) 2-46-82

Nr. 132/B din 28. 10 2019

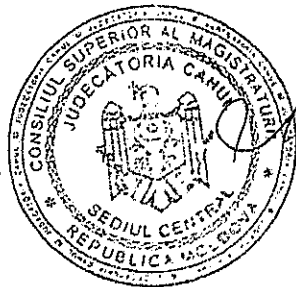
Ministerul Justiției al Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. 31 August 1989 nr. 82

Judecătoria Cahul, Vă aduce la cunoștință cu privire la solicitarea Dvs. înregistrată nr. 03/10148 din 16.10.2019.

Astfel Vă informăm, că nu sunt propuneri sau avize la proiectul Legii privind modificarea Constituției în partea ce ține de reforma sistemului judecătoresc.

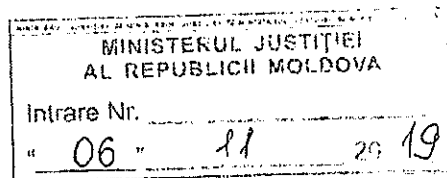
Cu respect,

Vicepreședintele
Judecătoriei Cahul

Mihail Bușuleac

Ex. Todos Mariana
Tel. (0-299) 2-47-71

CONSILIUL SUPERIOR
al MAGISTRATURII
din REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA COMRAT
SEDIUL CENTRAL

ВЫСШИЙ СОВЕТ МАГИСТРАТУРЫ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
СУД КОМРАТ
ОФИС КОМРАТ

MD-3800, UTA Gagauzia mun. Comrat,
str. Lenin 242, tel: 2-37-07

MD-3800, АТО Гагаузия мун. Комрат,
ул. Ленина 242, тел: 2-37-07

Nr. 10474 din "25" octombrie 2019

Ministerul Justiției al RM
Adriana Dodon
adriana.dodon@justice.gov.md

La interpelarea Dvs. nr.de ieșire 03/10148 din 16.10.2019 (de intrare
10336 din 17.10.2019)

Studiind proiectul Legii cu privire la modificarea Constituției Republicii
Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție), judecătoria Comrat comunică că nu
sunt obiecții și propuneri pe marginea acestui proiect.

Vicereședinte
al Judecătoriei Comrat

Ex. Demerji I..C. 0(298)23230

IGOR BOTEZATU

MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr		
" 30	10	2019

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-2001, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73,
tel.: (+373) 22-828-373, (+373) 22-828-375; e-mail: proc-gen@procuratura.md

17

24.10.2019 nr. 26 - 1d/19 – 495
La nr. 18-23-6906 din 10.10.2019

Ministerul Justiției al
Republicii Moldova

Digitally signed by Nichita Alexandru
Date: 2019.10.29 16:28:12 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Copie: Cancelaria de Stat a
Republicii Moldova

Procuratura Generală a examinat proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (număr unic 593/MJ/2019), remis pentru avizare.

Astfel, verificând și apreciind conținutul proiectului înaintat spre avizare prin prisma principiilor activității de legiferare, în temeiul art.33 alin.(1) din Legea cu privire la actele normative nr.100 din 22.12.2017, Vă comunicăm lipsa de propuneri și obiecții.

Cu respect,

Adjunct al Procurorului General

Alexandru NICHITA

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
A REPUBLICII MOLDOVA

THE SUPREME COURT OF JUSTICE
OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr.70,
Republica Moldova, MD-2009, tel. (+ 373 22) 22
15 47, tel./fax:(+ 373 22) 22 52 27,
e-mail: info@csj.md

Chișinău, M. Kogalniceanu 70 street,
Republic of Moldova, MD-2009, tel. (+373
22) 22 15 47, tel./ fax: (+373 22) 22 52 27,
e-mail: info@csj.md

Nr. 379 din 29 06 2020

Ministerul Justiției al Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. 31 august 1989, nr. 82

Prin prezenta, Vă informăm că solicitarea Dvs nr. 03/4634 din 24 iunie 2020 cu privire la avizarea proiectului de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova a fost examinată și în temeiul art. 33 alin. (1) din Legea cu privire la actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017, Curtea Supremă de Justiție avizează pozitiv modificările propuse.

Cu respect,

Vladimir TIMOFTI
Președinte interimar

REPUBLICA MOLDOVA

Curtea de Apel Bălți

MD-3100, mun. Bălți,

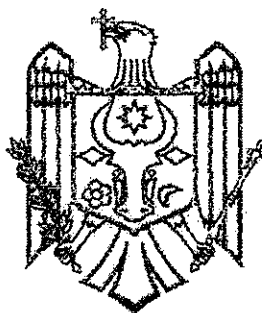
str. Ștefan cel Mare 54,

tel.: +373(231)60745

fax: +373(231)61881

e-mail: cab@justice.md

web page: cab.justice.md

РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА

**Апелляционная Палата
Бэлць**

MD- 3100, мун. Бэлць,

ул.Штефан чел Маре,54

тел.: +373(231)60745

факс: +373(231)61881

e-mail: cab@justice.md

web page: cab.justice.md

№ 10758 дін 29.06.2020

Secretarului de Stat

D-lui Radu FOLTEA

Ministerul Justiției

Al Republicii Moldova

mun. Chișinău, str. 31 august 1989, 82

<secretariat@justice.gov.md>

Cu referire la solicitarea Dvs., cu privire la avizarea proiectului Legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122), Vă aducem la cunoștință următoarele:

Curtea de Apel Bălți; studiind proiectul Legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova elaborat în vederea realizării acțiunii LI din Titlul III punctul 12 la Planului Național de acțiuni pentru implementarea Acordului de asociere RM-UE în perioada 2017-2019, menționează că, proiectul respectiv a fost discutat la ședința operativă a judecătorilor Curții de Apel Bălți.

Făcând trimitere la al. (1) art. 122 din Proiectul de Lege, judecătorii ajung la concluzia că este relevant ca sintagma «șase judecători aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor» să fie înlocuită cu sintagma «nouă judecători aleși de Adunarea

Generală a Judecătorilor» pentru asigurarea bunei funcționări a sistemului judecătoresc și garantarea independenței justiției.

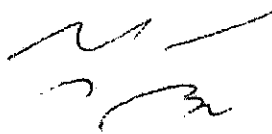
Mai mult de atât, și Comisia de la Veneția în pct. 50 din Avizul nr. 403 din 22 iunie 2007 privind numirea judecătorilor a estimat că «o parte substanțială sau majoritatea membrilor Consiliului Judiciar trebuie să fie aleasă de înșiși judecători.

În acest context, și practica statelor europene referitoare la componența consiliilor magistraților denotă faptul că majoritatea membrilor sunt judecători, astfel prevederi similare fiind inerente statului nostru.

Drept urmare a studierii proiectului de Lege privind modificarea Constituției, precum și nota informativă, suntem de părerea că pentru a mai bună funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii, este necesar de a modifica și completa proiectului respectiv pentru implementarea strategiei de reformă a sistemului judecătoresc.

Președintele

Curții de Apel Băiți

A.GHEORGHIȘ

ex. G.Bocicariova

REPUBLICA MOLDOVA

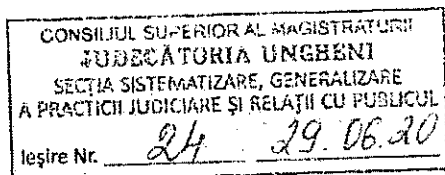
Judecătoria Ungheni

MD-3600, mun. Ungheni, str. Națională, 10/1

<http://jun.justice.md/>

jun@justice.md

nr. 24 din „29” iunie 2020
la nr. 03/4634 din 24 iunie 2020

MINISTERULUI JUSTIȚIEI

mun. Chișinău, str. 31 august 1989, 82

copie:

CONSILIULUI SUPERIOR AL MAGISTRATURII

mun. Chișinău, str. M. Eminescu, 5

Judecătoria Ungheni, conform competențelor, a examinat proiectul de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova conform textului publicat pe pagina web al Ministerului Justiției (http://www.justice.gov.md/public/files/dir_elab_acte_norm/proiect_mod_Constitutiei.pdf) și relatează după cum urmează.

În esență, asupra proiectului respectiv, se susține poziția expusă de către Curtea Constituțională prin Avizul la proiectul de lege pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (sistemul judecătoresc [2]) nr. 4 din 05 decembrie 2017 (Sesizarea nr. 149c/2017).

Suplimentar, se evidențiază faptul că nu putem fi de acord cu textul propus la alin. (1) al art. 122 din Constituție, care se referă la componența Consiliului Superior al Magistraturii.

În acest sens, sunt remarcabile cele reținute în opinia Comisiei de la Veneția (CDL-AD(2007)028) potrivit căreia s-a subliniat faptul că „*o parte substanțială sau o majoritate a membrilor Consiliului Judiciar trebuie să fie aleasă de înșiși judecătorii. Pentru a asigura o legitimitate democratică Consiliului Judiciar, ceilalți membri ar trebui aleși de Parlament, dintre persoanele care au competențe juridice adecvate*”.

La fel, în Avizul nr. 10 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, se indică că „Consiliul Justiției poate fi compus doar din judecători sau poate avea o compoziție mixtă, judecători și nejudicătorești. În ambele cazuri, percepția de apărare a propriilor interese, de autoprotecție sau de corporatism trebuie evitate. O componență mixtă poate prezenta avantaje, pe de o parte, de a evita corporatismul, pe de altă parte, de a reflecta diferitele puncte de vedere din cadrul societății, furnizând astfel puterii judecătorești o sursă suplimentară de legitimitate. Totuși, chiar și în cadrul componenței mixte, *funcționarea Consiliului Justiției nu trebuie să permită nici o concesie jocurilor majorităților parlamentare sau presiunilor executivului, și să fie în afara oricărei subordonări față de considerațiile partidelor politice, pentru a fi în măsură să apere valorile și principiile fundamentale ale justiției*.”

Totodată, reieșind din pct. 13 din Magna Charta Judecătorilor, existența unei părți importante de judecători în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii prezumă un număr de judecători care *ar putea avea influență în luarea deciziilor Consiliului respectiv*.

Sunt relevante, în aceeași ordine de idei, și constatările Curții Constituționale expuse în Avizul nr. 4 din 05 decembrie 2017 potrivit cărora:

„60. Curtea menționează că îndeplinirea rolului constituțional al Consiliului Superior al Magistraturii, acela de garant al independenței autorității judecătorești, precum și a principalelor atribuții care privesc cariera și răspunderea disciplinară a magistraților, *determină faptul că judecătorii să aibă o pondere corespunzătoare imperativului constituțional*.

61. Astfel, în virtutea atribuțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, componența sa trebuie să reflecte specificitatea acestei activități, calitatea de magistrați a membrilor - așa cum o impune însăși titulatura acestui organism suprem de reprezentare, care cunosc în mod direct implicațiile

activității desfășurate de această categorie profesională, fiind definitive pentru hotărârile pe care le adoptă Consiliul.”

În același context, nu putem trece cu vederea raționamentele Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Volkov împotriva Ucrainei din 9 ianuarie 2013, în special:

„111. În consecință, cauza reclamantului a fost examinată de șaisprezece membri ai CSJ care au participat la ședință, dintre care doar trei erau judecători. Prin urmare, judecătorii au reprezentat o mică minoritate a membrilor CSJ care au examinat cauza reclamantului.

112. Abia după amendamentele din 07 iulie 2010, Legea din 1998 privind CSJ a fost completat cu cerința conform căreia zece membri ai CSJ ar trebui să fie numiți din rândul membrilor corpului judecătoresc. Totuși, aceste amendamente nu au afectat cauza reclamantului. În orice caz, acestea sunt insuficiente, având în vedere că organismele care numesc membrii CSJ rămân aceleași, cu numai trei judecători aleși de colegii lor. Ținând seama de importanța reducerii influenței organelor politice ale guvernului asupra componenței CSJ și de nevoia de a asigura nivelul necesar de independență judiciară, modul în care sunt numiți judecătorii în organismul disciplinar este relevant, de asemenea, din punctul de vedere al autonomiei judiciare. Astfel cum a evidențiat Comisia de la Veneția, procedurile modificate nu au rezolvat problema, de vreme ce numirea în sine este efectuată de aceleași autorități și nu de corpul judecătoresc (a se vedea punctele 28 și 29 din Avizul Comisiei de la Veneția, citat la punctul 79 de mai sus). ...

117. În consecință, faptele din prezenta cerere dezvăluie o serie de probleme serioase care indică atât deficiențe structurale ale procedurii în fața CSI, cât și aparența unor preferințe personale din partea anumitor membri ai CSJ care au examinat cauza reclamantului. Prin urmare, Curtea constată că procedura în fața CSI nu a fost compatibilă cu principiile independenței și imparțialității, impuse la art. 6 § 1 din Convenție”.

Din această perspectivă, considerăm că este necesar de făcut la nivel constituțional o distincție clară în partea ce ține de numărul majoritar al membrilor Consiliului. De altfel, Constituția, în redacția respectivă, nu răspunde în mod previzibil modul de calcul al voturilor în cazul parității acestora, în particular, în cauzele ce ține de cariera judecătorilor sau în cazul lipsei unui membru judecător de la ședința de lucru.

Prin prisma celor relatate, se impune ca numărul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii din rândul judecătorilor să fie stabilit în așa fel ca să reprezinte o majoritate, or acest organ reprezintă garantul independenței autorității judecătorești (statutul de garant al independenței autorității judecătorești al Consiliului Superior al Magistraturii este propus a fi indicat nemijlocit în Constituție la art. 121¹⁾).

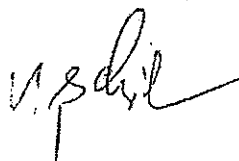
Mai mult ca atât, este de menționat faptul că standardele internaționale menționate *supra* sunt reflectate și în nota informativă la proiectul de lege analizat, însă acesta din urmă conține prevederi contrare.

Într-o ultimă ordine de idei, menționăm că, în cazul egalității numărului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii din rândul judecătorilor și societății civile, există riscul de implicare a politicului în activitatea de *autoadministrare judecătorească*, ceea ce poate duce la încălcarea principiului separării puterilor în stat.

Subsidiar, în scopul asigurării realizării prerogativei Consiliului Superior al Magistraturii de garantare a independenței sistemului judecătoresc și principiului separării puterilor în stat, propunem modificarea Constituției în vederea acordării împuternicirilor acestui organ de a gestiona de sine stătător cariera judecătorilor, fără a fi necesară intervenția puterii executive în vederea promovării judecătorilor în instanțele ierarhic superioare sau transferării acestora în alte instanțe. Modificarea propusă, de asemenea, va sprijini neimplicarea politicului în chestiunile de autoadministrare judecătorească.

Această practică binevenită potrivit căreia judecătorii sunt numiți pentru prima dată de președintele țării, iar, ulterior, de cariera acestora se ocupă Consiliul Superior al Magistraturii o găsim în statele vecine, precum România.

Președintele Judecătoriei Ungheni,
judecător

Vasile ȘCHIOPU

MD - 3805, mun. Comrat, str. Lenin, 177
tel./fax: (+ 373 298) 23446
email: caco@justice.md

MD - 3805, мун. Комрат, ул. Ленина, 177
тел./факс. (+373 298) 23446
email: caco@justice.md

№ 1106 din 30 iunie 2020

MINISTERUL JUSTIȚIE
AL REPUBLICII MOLDOVA
Secretar de stat
Domnul Radu FOLTEA

La scrisoarea Dumneavoastră nr. 03/4634 din 24 iunie 2020 privind prezentarea avizelor la proiectul de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție), Vă informăm că judecătorii Curții de Apel Comrat au luat cunoștințe cu prezentul proiect și prezintă următoarele propuneri.

1. Articolul 116 se completează cu alineatul (5¹) cu următorul cuprins:

„(5¹) Judecătorii au imunitate generală în condiții legii”.

Explicații: Judecătorii Curții de Apel Comrat consideră că completarea art. 116 cu alin. (5¹) cu conținutul indicat în principiul nu corespunde motivării expuse în Nota Informativă la proiectul propus și contravine condițiilor care au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite.

Autorii proiectului de modificare a Constituției din start au menționat:

„Prezentul proiect de modificare a Constituției Republicii Moldova a fost elaborat întru realizarea acțiunii LI din Titlul III pct.12 sub.(l) al **Planului Național de acțiuni pentru implementarea Acordului de asociere RM-UE în perioada 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1472/2016** „Elaborarea proiectului de modificare a Constituției Republicii Moldova în partea ce ține de termenul inițial de numire a judecătorilor și selectarea judecătorilor Curții Supreme de Justiție, precum și în vederea concretizării rolului Consiliului Superior al Magistraturii în procesul de autoadministrare a sistemului judecătoresc, componenței și competențelor acestuia.”

Adițional angajamentul de a promova amendamentele la Constituție în vederea consolidării sistemului judecătoresc este reflectat în Titlul III pct.18 LI din Programul legislativ pentru implementarea Acordului de asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană pentru anul 2017, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.1/2017.

De asemenea, proiectul vizează și executarea măsurilor de ordin legislativ, prevăzute de **Pilonul I „Sistemul judecătoresc”** din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr; 6/2012 și, anume:

- *Acțiunea 1,1.9 pet 3 - Elaborarea proiectului de modificare a Constituției*

Republicii Moldova în vederea concretizării rolului Consiliului Superior al Magistraturii în procesul de autoadministrare a sistemului judecătoresc, componenței și competențelor acestuia.

Prin acest proiect se urmărește atingerea obiectivului specific al **Pilonului I**: Consolidarea independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului judecătoresc.,,

Deci, din textul citat supra nu se distinge că în Planurile de acțiuni s-a preconizat și modificări în Constituție referitor la imunitatea judecătorilor și nu are nimic cu termenul inițial de numire, selectarea și selectarea judecătorilor.

- . Respectiv, această propunere dacă va fi susținută și promovată, va fi în contravenire obiectivului Planurilor de acțiune - Consolidarea independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului judecătoresc, va submina independența judecătorilor.

Întrucât, și într-un stat de drept cu un nivel înalt de democrație judecătorii au imunitate generală.

La etapa actuală, având în vedere că Republica Moldova este un stat tânăr pe calea dezvoltării principiilor democrației, de aceea luând în vedere și conștientizarea juridică a societății este prematur intervenirea în limitarea imunității a judecătorilor doar la „*imunitatea funcțională*”.

Menționăm că, imunitatea generală nu este un impediment pentru organele de urmărire penală atunci când un judecător este învinuit în săvârșirea unei infracțiuni, să deruleze conform legii acțiunile necesare de cercetare.

De aceea, judecătorii consideră că, prevederile menționate ce țin de imunitatea judecătorilor spre modificare în cauză nu au suport legislativ, sunt premature.

2. Articolul 121 se completează cu aliniatul (1¹) cu următorul cuprins:

”Mijloacele financiare necesare bunei funcționări a instanțelor judecătorești sunt aprobate de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, într-o mărime nu mai mică de 1,5% din suma bugetului de stat. Aceste mijloace nu pot fi micșorate fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii și se alocă în mod regulat.

Argumentarea:

Conform art. 6 din Constituția Republicii Moldova „*Separarea și colaborarea puterilor*” în Republica Moldova se asigură principiul suveranității puterilor: puterea legislativă, executivă și judecătorească care sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Pentru ca puterea judecătorească să fie separată, este necesar imperios ca mărimea resurselor financiare alocate instanțelor judecătorești să fie expres indicate în Legea Supremă, pentru a exclude posibilitatea intervenirii puterii executive și legislative în diminuarea mărimii resurselor alocate, sau alocarea unor resurse financiare insuficiente activității puterii judecătorești.

Practica ultimilor ani arată ca resursele financiare alocate sistemului judecătoresc au fost insuficiente pentru a acoperi toate cheltuielile; inclusiv salariale. Cu toate acestea, la aprobarea bugetului pentru anul viitor al instanțelor de judecată în calitate de reper se lua în considerație bugetul anului precedent, care

avea ca bază date ale bugetului pentru alt an.

Prin urmare, resursele financiare alocate în bugetul de stat pentru fiecare an puterii judecătorești trebuie să fie suficient pentru toate necesitățile sistemului judiciar, pentru asigurarea activității anuale corespunzătoare și eficiente ale instanțelor de judecată din țară și consolidarea independenței Autorității Judecătorești.

3. La articolul 122 „Componenta” judecătoria Curții de Apel Comrat propun următoarele:

alin. (1) Consiliul Superior al Magistraturii este format din 12 membri, șapte judecători aleși la Adunarea Generală a judecătorilor, reprezentând toate nivelele instanțelor judecătorești și cinci persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiența în domeniul dreptului, care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.

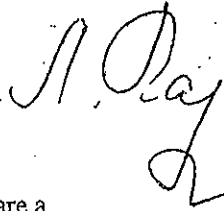
Explicații: Având în vedere că principiile stabilite în Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului, în special principiul nr. 1.3. care stabilește că „... fără a impune un mod de scrutin particular, Carta afirmă că modalitățile de alegere a reprezentanților în acesta instanță trebuie să asigure **cea mai largă reprezentare a acestora.**”

”Pornind de la ceste permise proiectul are drept scop asigurarea proporționalității achitabile de reprezentare a judecătorilor de la toate nivelele instanțelor judecătorești în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii și garantează reprezentarea cea mai amplă a sistemului judiciar la toate nivelurile”.

În rest judecătoria sunt de acord cu conținutul proiectului.

Cu stimă și respect,

**Președintele interimar
al Curții de Apel Comrat**

Liudmila Caraiianu

Ex.: Juravliova Tatiana

Șef secției generalizare, sistematizare și monitorizare a
practicii judiciare și relații cu publicul

E-mail: tatiana.juravliova@justice.md tel 0298 2-34-46

☎ 0 (298) 2-69-14

Atenție! Acest document conține date prelucrate în cadrul sistemului de evidență cu Nr. 0000224-002 din 23.01.2015, înregistrat în Registrul de evidență a datelor cu caracter personal www.registru.datepersonale.md. Prelucrarea date cu caracter personal poate fi efectuată numai în condițiile prevăzute de Legea nr. 133 din 08.07.2011 «Privind protecția datelor cu caracter personal».

OPINIE JURIDICĂ

cu privire la proiectul de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție)

Adresată: Ministerul Justiției, secretariat@justice.gov.md
Persoana de contact Adriana DODON, e-mail: adriana.dodon@justice.gov.md

Prezentată de: Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM, www.crijm.org), persoane de contact: Ion GUZUN (ion.guzun@crijm.org) și Vladislav GRIBINCEA (vladislav.gribincea@crijm.org)
Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE, www.ipre.md), persoane de contact: Iulian RUSU (iulian.rusu@ipre.md) și Iulian GROZA (iulian.groza@ipre.md)

Data: 30 iunie 2020

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PLASATĂ PE SITE-UL WWW.IPRE.MD ȘI WWW.CRJM.ORG

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) și Institutul de Politici și Reforme Europene (IPRE) au examinat repetat proiectul de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (art. 116, 121, 122 din Constituție), expedit pentru consultare prin email la 25 iunie 2020. Proiectul de lege conține mai multe recomandări în baza Opiniilor Comisiei de la Veneția nr. 983/2020 din 20 martie 2020 (CDL-AD(2020)001) și nr. 983 din 19 iunie 2020 (CDL-AD(2020)007).

CRJM și IPRE salută elaborarea și publicarea pentru consultări publice a proiectului de lege. Proiectul este unul important pentru asigurarea independenței și responsabilității sistemului judecătoresc. CRJM a prezentat anterior trei opinii la un proiect de lege similar – 5 octombrie 2015, 23 iunie 2017 și 25 noiembrie 2019. Noi susținem esența modificărilor promovate.

Totodată, proiectul de lege ar putea totuși fi îmbunătățit după cum urmează:

- clarificarea criteriilor față de candidații la funcția de membru al CSM din rândul societății civile;
- clarificarea condițiilor de revocare a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și schimbarea locului acestei norme;
- excluderea prevederii referitoare la momentul de intrare în vigoare a legii;
- clarificarea procedurii cu privire la alegerea noilor membri nejudecătorești ai CSM.

În continuare, în tabelul de mai jos, propunem o serie de modificări punctuale.

Vă rugăm să nu ezitați să ne contactați pentru orice clarificări suplimentare.

	Textul existent sau propus de Ministerul Justiției	Modificări propuse de CRJM și IPRE (formulările în legătură cu care se propune eliminarea au fost tăiate cu o linie, iar textul care se propune a fi adăugat este subliniat)	Argumente
1.	<p>Art. 122 alin. (1)</p> <p>Consiliul Superior al Magistraturii este format din 12 membri, șase judecători aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelele instanțelor judecătorești și șase persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiență în domeniul dreptului, care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.</p>	<p>Propunem modificarea și completarea, după cum urmează: „(1) Consiliul Superior al Magistraturii este format din 12 membri, șase judecători aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelele instanțelor judecătorești și șase persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiență în domeniul dreptului <u>sau în alte domenii relevante</u>, care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.”</p>	<p>Am fost surprinși că condiția de experienței în domeniul dreptului a fost reintrodusă în proiect. Varianta precedentă a proiectului, consultată în martie 2020 nu conținea această condiție. Comisia de la Veneția, în ultima opinie (para. 23), a salutat acest lucru. Cu regret, modificarea introdusă nu este conformă acestei recomandări. Recomandăm completarea textului cu sintagma recomandată de Comisia de la Veneția.</p> <p>De asemenea, recomandăm clarificarea în nota informativă la proiect a termenului de „afiliere politică”. Aceasta va oferi claritate cu privire la întinderea termenului de „afiliere politică” și va exclude riscurile de interpretare extinsă a acestui termen la etapa de aplicare a Constituției.</p>
2.	<p>Art. 122 alin. (5)</p> <p>Membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt aleși sau numiți pentru un mandat de 6 ani, fără posibilitatea de a deține două mandate. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii pot fi revocați, în condițiile legii.</p>	<p>Propunem completarea acestei prevederi, după cum urmează: „Membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt aleși sau numiți pentru un mandat de 6 ani, fără posibilitatea de a deține două mandate. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii pot fi revocați <u>pentru comiterea unor abateri grave</u>, în condițiile legii.”</p>	<p>Considerăm necesar includerea unor prevederi clare și exprese despre condițiile de revocare a membrilor CSM – <i>pentru comiterea unor abateri grave</i>. Acesta este sensul opiniei Comisiei de la Veneția. Textul din proiect lasă la discreția legii organice acest aspect. Aceasta nu exclude că legea organica va prevedea orice temeiuri pentru revocarea membrilor CSM, inclusiv pierderea încrederii, care a fost larg criticată de Comisie.</p> <p>Pe de altă parte, ultima propoziție din alin. 5), în forma propusă, nu aduce nicio pus valoare, deoarece alin. 2) deja prevede că modul de încetare a mandatului CSM este prevăzut de lege.</p>

	Textul existent sau propus de Ministerul Justiției	Modificări propuse de CRJM și IPRE (formulările în legătură cu care se propune eliminarea au fost tăiate cu o linie, iar textul care se propune a fi adăugat este subliniat)	Argumente
			Pe de altă parte, <u>considerăm că textul propus de noi ar arăta mai logic în alin. 2) decât în alin. 5)</u>
3.	Art. II alin. (1) (1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 6 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.	Propunem excluderea acestei prevederi.	Nota informatică nu justifică în vreun fel necesitatea intrării în vigoare a modificării Constituției după 6 luni de la publicarea în Monitorul Oficial. Constituția a fost modificată prin șapte legi constituționale ¹ . Nicio lege de modificare a Constituției nu a prevăzut amânarea intrării în vigoare a ei. Pe de altă parte, proiectul exclude reconfirmarea în funcție a judecătorilor; numirea judecătorilor CSJ de către Parlament, introduce reguli pentru a fortifica independența CSM. Aceste modificări sunt menite să sporească independența judecătorilor. Amânarea punerii în aplicare a acestor și altor modificări nu poate fi explicată rațional și nu atinge obiectivele impuse de însăși proiectul de modificare a Constituției.
4.	(3) Membrii Consiliului Superior al Magistraturii din rândul judecătorilor în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi își exercită mandatul până la expirarea termenului pentru care au fost aleși, cu excepția membrilor de drept și a profesorilor titulari a căror mandat încetează la data intrării în vigoare a prezentei legi.	(3) Membrii Consiliului Superior al Magistraturii din rândul judecătorilor în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi își exercită mandatul până la expirarea termenului pentru care au fost aleși. Mandatul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii din rândul profesorilor titulari încetează prin efectul prezentei legi, <u>exercitându-și mandatul până la numirea noilor membri</u>	Propunem excluderea sintagmei „membrii de drept și a” din această normă. Membrii de drept nu au un mandat de membru al CSM. Ei nu au fost aleși. Ei sunt membri ai CSM în virtutea funcției pe care o dețin. Odată cu excluderea lor din CSM. Ei nu mai sunt membri. Nu este nevoie de un text specific în acest sens. Aceasta sintagma arată și impropriu în acest alineat, deoarece el se referă la un mandat pe termen!

¹ Legea nr. 255 pentru modificarea Constituției Republicii Moldova din 22 noiembrie 2018, Legea nr. 256 pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova din 25 noiembrie 2016, Legea nr. 344 pentru modificarea Constituției Republicii Moldova din 25 iulie 2003, Legea nr. 1471 pentru modificarea Constituției Republicii Moldova din 21 noiembrie 2002, Legea nr. 1469 pentru modificarea Constituției Republicii Moldova din 21 noiembrie 2002, Legea nr. 351 pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova din 12 iulie 2001 și Legea nr. 1115 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova din 5 iulie 2000.

	Textul existent sau propus de Ministerul Justiției	Modificări propuse de CRJM și IPRE (formulările în legătură cu care se propune eliminarea au fost tăiate cu o linie, iar textul care se propune a fi adăugat este subliniat)	Argumente
		<u>nejudecători ai Consiliului Superior al Magistraturii.</u>	De asemenea, propunem de a completa această normă. Altfel, CSM va rămâne fără cvorum o perioadă de cel puțin câteva luni! Astfel, profesorii membri ai CSM își vor continua activitatea până la numirea succesorilor săi.